

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/95/12.13.4/1021 26 april 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 19/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Handwritten signature

P.C. Kok
Commandeur

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1021 d.d. 26 april 1995

AAN:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief**

**Bijlagen
één (1)**

**Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage**

**Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34**

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

19/95

(Afgesloten 261400 APR 1995)

Conclusie/voorzicht

Geen van de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina geeft blijk van compromisbereidheid. Met name de Bosnisch-Servische politieke leiding heeft verdere internationale bemiddelingspogingen afgewezen. Serviërs en Moslims schenden steeds vaker en openlijker het huidige staakt-het-vuren, dat formeel nog tot 1 mei geldig is. Hoewel de Bosnische politieke leiding zou hebben aangegeven bereid te zijn tot een tijdelijke verlenging van dit bestand, wordt een verdere escalatie van de strijd in de republiek na 1 mei steeds waarschijnlijker.

De speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië heeft gesteld dat de "etnische zuiveringen" in het door de Serviërs beheerste deel van Bosnië-Herzegovina vrijwel afgerond zijn. Het zal in de praktijk vrijwel onmogelijk zijn de vooroorlogse etnische verhoudingen in Bosnië-Herzegovina te herstellen.

Het Internationale Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië heeft aangekondigd dat tegen Karadzic en Mladic een vooronderzoek gaande is om vast te stellen in hoeverre zij verantwoordelijk zijn voor "etnische zuiveringen" in Bosnië-Herzegovina. Deze aankondiging kan leiden tot wraakacties van Serviërs tegen VN-eenheden in Bosnië-Herzegovina. Zij kan bovendien de pogingen doorkruisen om een verlenging van het bestand, en mogelijk nieuwe vredesonderhandelingen te bewerkstelligen.

Ook in Kroatië blijft sprake van spanningen, met name met betrekking tot UNPA-west. Recente ontwikkelingen geven aan dat de verbetering van de economische betrekkingen tussen Serviërs en Kroaten beide partijen op politiek gebied nog niet nader tot elkaar heeft gebracht.

Bosnië-Herzegovina

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, heeft gezinspeeld op een mogelijke aftocht van UNPROFOR uit Bosnië-Herzegovina. Hij stelde de indruk te hebben dat bij alle strijdende partijen de wil tot vrede

ontbreekt. Daardoor zou UNPROFOR haar mandaat niet kunnen uitvoeren. Vermoedelijk wil Ghali met deze uitspraak de strijdende partijen bewegen om terug te komen op hun eerder verwoorde weigering in te stemmen met een verlenging van het -overigens nauwelijks meer nageleefde- bestand, dat op 30 april afloopt. Hoewel alle partijen in zekere zin belang hebben bij voortzetting van de aanwezigheid van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina, is het uiterst onwaarschijnlijk dat de uitspraak van Ghali op zichzelf gezien voor hen voldoende reden zal zijn om alsnog akkoord te gaan met verlenging van het bestand.

Het Internationale Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië heeft aangekondigd dat tegen de Bosnisch-Servische politieke en militaire leiders, Karadzic en Mladic, een vooronderzoek gaande is om vast te stellen in hoeverre zij verantwoordelijk zijn voor "etnische zuiveringen" in Bosnië-Herzegovina. Deze aankondiging kan leiden tot wraakacties van Serviërs tegen VN-eenheden in Bosnië-Herzegovina. Zij kan bovendien de pogingen doorkruisen om een verlenging van het bestand, en mogelijk nieuwe vredesonderhandelingen te bewerkstelligen. Door de aankondiging van het Tribunaal kan het voor Karadzic in de toekomst uiterst riskant worden om in het kader van eventuele vredesonderhandelingen naar het buitenland te reizen. Aangezien elke politieke oplossing van het conflict in Bosnië-Herzegovina instemming van de Bosnisch-Servische leiding vergt, zal de uitspraak van het Tribunaal het vredesproces verder compliceren. Mogelijk zal de betreffende aankondiging ook de Servische president Milosevic in de kaart spelen in diens machtsstrijd met Karadzic.

De patriarch van de Servisch-Orthodoxe Kerk heeft onlangs een bezoek gebracht aan de Bosnisch-Servische gebieden en bij die gelegenheid opnieuw zijn steun betuigd aan Karadzic. Hij bekritiseerde de huidige "Joegoslavische" leiding in felle bewoordingen en riep de Bosnisch-Servische bevolking op de boycot door "Joegoslavië" te trotseren. De Servisch-Orthodoxe kerk heeft de afgelopen jaren voortdurend een radicaal-nationalistische koers gevolgd en zich sinds het begin van het dispuut tussen Karadzic en Milosevic achter de Bosnisch-Servische leider opgesteld.

Het afgelopen weekeinde hebben vertegenwoordigers van de internationale Contactgroep een vergeefse poging gedaan om in contact te treden met de Bosnisch-Servische politieke en militaire leiding. Karadzic heeft niet alleen geweigerd de betreffende diplomaten te ontvangen, maar zelfs aangekondigd dat bemiddelaars geen gebruik meer mogen maken van het vliegveld van Sarajevo. Voor deze maatregel gaf hij diverse argumenten, zoals het recente besluit van de Veiligheidsraad om de sancties tegen "Joegoslavië" met slechts 75 in plaats van 100 dagen te verlengen. Ook stelde Karadzic daarmee te willen onderstrepen dat het vliegveld van Sarajevo in zijn visie Servisch is. Zijn uitspraken onderstrepen eens te meer dat de Bosnische Serviërs onder de huidige omstandigheden weinig heil zien in voortgezette internationale bemiddeling. Karadzic heeft verklaard dat het voorstel van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina nooit door de Serviërs aanvaard zal worden.

Bij dezelfde gelegenheid gaf Karadzic aan niet akkoord te gaan met de stationering van VN-eenheden aan de grenzen tussen Bosnië-Herzegovina en Kroatië. Hij onderstreepte dat in zijn visie de Servische gebieden aan beide zijden van de grens aan hetzelfde volk, en feitelijk tot eenzelfde staat behoren. Zoals bekend vormt controle op het grensoverschrijdende verkeer één van de maatregelen die de Veiligheidsraad, op aandringen van de Kroatische regering, in het nieuwe mandaat voor UNCRO heeft opgenomen. Vanzelfsprekend heeft Karadzic formeel geen zeggenschap over (invulling van) het VN-mandaat voor Kroatië. Omdat echter ook de Kroatische Serviërs verzet hebben aangetekend tegen deze maatregel en de samenwerking tussen de Bosnische en Kroatische Serviërs de afgelopen maanden is geïntensiveerd, moet rekening worden gehouden met obstructie door beide Servische partijen tegen pogingen dit deel van het UNCRO-mandaat uit te voeren.

Karadzic heeft voorgesteld een referendum te houden onder de bewoners van de Bosnisch- en Kroatisch-Servische gebieden en "Joegoslavië" over de wenselijkheid van staatkundige aaneensluiting van al deze gebieden. Dit voorstel moet mede in samenhang worden gezien met zijn conflict met Milosevic over de ten aanzien van het vredesoverleg over Bosnië-Herzegovina te volgen koers. Indien een grote meerderheid van de Servische bevolking zich, zoals te verwachten is, uitspreekt vóór een "Groot-Servië", zou de speelruimte van Milosevic om in het overleg met de internationale gemeenschap concessies te doen ten koste van de Kroatische en Bosnische Serviërs aanzienlijk worden beperkt.

Naar verluidt heeft de Bosnische regering gesteld bereid te zijn tot verlenging van het huidige bestand in de republiek met twee à drie maanden. Zij stelde echter als voorwaarde dat in die periode stappen worden ondernomen om de Bosnische Serviërs alsnog te bewegen in te stemmen met de voorstellen van de Contactgroep, alsmede nieuwe druk wordt uitgeoefend op "Joegoslavië" om Bosnië-Herzegovina te erkennen. Hoewel deze eisen reeds eerder door de Bosnische regering zijn geformuleerd, is de gemelde uitspraak opmerkelijk. Tot op heden was van die kant onderstreept dat men geen belang meer zag in verlenging van het bestand, omdat dat slechts zou leiden tot consolidering van de Servische veroveringen.

Vermoedelijk speelt bij de jongste uitspraak van de Bosnische regering een hoofdrol dat de Bosnisch-Servische leiding een tijdelijke verlenging van het bestand heeft afgewezen. Ook in het verleden bleek de Bosnische politieke top bereid vredesvoorstellen, ondanks fundamentele bezwaren daartegen, te aanvaarden, omdat zij ervan uitging dat de Serviërs de voorstellen zouden verwerpen. Daardoor kwam de verantwoordelijkheid voor het mislukken van het overleg daarover aan Servische zijde te liggen. Overigens kan ook het feit dat de recente Bosnische operaties ten noordoosten van Tuzla kennelijk tot onverwacht hoge verliezen hebben geleid een factor van overweging zijn geweest. Denkbaar is dat de Bosnische leiding met een tijdelijke verlenging van het bestand de resultaten van de reorganisatie die de afgelopen maanden bij de strijdkrachten is doorgevoerd, hoopt te verbeteren.

Er zijn opnieuw meldingen van ongeïdentificeerde vluchten met transportvliegtuigen in de omgeving van het vliegveld van Tuzla. Zoals bekend is er sinds begin februari 1995 herhaaldelijk sprake geweest van ongeïdentificeerde vluchten met transportvliegtuigen bij Tuzla. Het vermoeden bestaat dat een of meerdere landen van buiten de regio met deze vluchten wapens of andere militaire goederen leveren aan Bosnische regeringseenheden. Dit zou tenminste voor een deel de verklaring kunnen zijn voor de recente offensieve operaties van die eenheden. Aanvoer van wapens naar de Bosnische Moslims vindt overigens ook over de weg via Kroatië plaats.

maakt melding van verplaatsing van zware wapens in de Moslim-enclave Gorazde. Er is reeds enige tijd sprake van positieversterkingen in en om de enclave, zowel aan Servische als aan Bosnische zijde. Onduidelijk is of de Moslims zich voorbereiden op offensieve operaties, danwel voorzorgsmaatregelen treffen tegen op handen zijnde Servische aanvallen. Zoals bekend leidden vorig jaar Bosnische provocaties vanuit Gorazde, dat in tegenstelling tot de beide andere oostelijke enclaves strategisch gelegen is, tot Servische tegenaanvallen en uiteindelijk tot terreinverlies voor de Moslims. Overigens is Gorazde naar aanleiding daarvan door de VN uitgeroepen tot een zone waarbinnen zich geen zware wapens mogen bevinden; de gemelde activiteiten van de Moslims betekenen een schending van dit verbod.

Vorige week hebben Serviërs een onder VN-controle staande opslagplaats voor zware wapens in de omgeving van Sarajevo betreden met als argument dat zij onderhoud wilden plegen aan het materieel. In de praktijk hebben zij echter met mortieren uit het betreffende depot vuur uitgebracht op Bosnische stellingen. Pas na protest van UNPROFOR-zijde zijn de beschietingen gestaakt. Met dit incident hebben de Serviërs vermoedelijk niet alleen de onmacht van de VN willen illustreren, maar met name ook Bosnisch vuur tegen VN-stellingen willen uitlokken in de hoop daarmee politiek-propagandistisch voordeel te behalen.

Volgens recente meldingen van voeren Bosnische Serviërs graafwerkzaamheden uit ten oosten van het vliegveld van Sarajevo. Er is inmiddels tenminste één gat van twintig bij twintig meter gegraven. Er wordt op gezinspeeld dat de Serviërs beogen dit gat met water te vullen en de bodem zodanig te doordrenken, dat de Moslims geen nieuwe tunnel onder de landingsbaan kunnen aanleggen. In 1993 is reeds een tunnel gebouwd tussen de Bosnische linies en de stad zelf, maar deze is vrij smal en wordt daardoor mogelijk door de Moslims als ontoereikend beschouwd.

in Bosnië-Herzegovina maakt melding van een groot aantal wrijvingen tussen Kroaten en Moslims bij de vorming van gemengde provinciale en gemeentelijke bestuursraden in het kader van de onderlinge Federatie. Slechts bij uitzondering is het tot op heden mogelijk gebleken dergelijke raden te installeren; in de meeste gevallen stellen de partijen onderling onaanvaardbare eisen. Deze opstelling illustreert het wantrouwen tussen beide partijen. Op grond daarvan blijft een vruchtbare samenwerking in Federatie-verband vooralsnog uiterst onwaarschijnlijk.

De speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië, Mazowiecki, heeft gesteld dat de "etnische zuiveringen" in het door de Serviërs beheerste deel van Bosnië-Herzegovina vrijwel afgerond zijn. Naar zijn schatting zijn 90% van de Moslims en 80% van de Kroaten die vóór de oorlog in dit deel van Bosnië-Herzegovina woonachtig waren, hieruit verdreven of vermoord. De uitspraak van Mazowiecki geeft niet alleen de omvang van de Servische "etnische zuiveringen" aan, maar onderstreept ook dat het vrijwel onmogelijk zal zijn de vooroorlogse etnische verhoudingen in Bosnië-Herzegovina te herstellen. Het Servische optreden tegen de andere groeperingen heeft de etnische opdeling in dat land derhalve veel dichterbij gebracht.

Kroatië

Op 24 april hebben Kroatische Serviërs de snelweg door (de voormalige) UNPA-west afgesloten voor alle verkeer. Als aanleiding werd genoemd dat Kroatische autoriteiten het gebruik van de snelweg voor Servische commerciële transporten onmogelijk maken. De Serviërs onderstreepten dat het slechts een tijdelijke maatregel betrof, bedoeld als waarschuwing aan het adres van zowel de Kroaten als de VN. De openstelling van (het betrokken deel van) de snelweg is een uitvloeisel van het akkoord over verbetering van de economische betrekkingen tussen Serviërs en Kroaten, dat in december vorig jaar is ondertekend. De uitvoering van dit akkoord wordt echter voortdurend gecompliceerd door wederzijdse provocaties. Zo hebben de Serviërs naast de snelweg borden opgesteld die aangaven dat de betreffende weg door het grondgebied van de "Republiek van Servisch Krajina" voert. Anderzijds zijn voertuigen met een Servisch nummerbord herhaaldelijk door Kroaten beschoten. De spanningen rond (ex-)UNPA-west zijn de laatste weken toegenomen omdat de Kroatische regering aandrang op vertrek van UNPROFOR/UNCRO, vermoedelijk met als doel de terugkeer van Kroatische vluchtelingen naar (een deel van) het gebied mogelijk te maken. De betreffende melding onderstreept dat de hoop van de VN, dat samenwerking op economisch gebied tot verbetering van de politieke betrekkingen tussen Serviërs en Kroaten zal bijdragen, voorlopig niet uitgekomen is.

Kroatische Serviërs hebben zeven VN-militairen beschuldigd van spionage. Het betrof drie Belgen, drie Indonesiërs en een Filipijn. Zij zouden zich zonder toestemming van de Serviërs in door dezen gecontroleerd gebied hebben bevonden en in het bezit zijn geweest van tekeningen van Servische stellingen. De Indonesiërs zouden bovendien valse identiteitspapieren in bezit hebben gehad. Het is uiterst onwaarschijnlijk dat de betreffende militairen zich daadwerkelijk met spionage hebben ingelaten. Voor de hand ligt dat de Serviërs met hun beschuldigingen een vermeend anti-Servische opstelling van UNPROFOR/UNCRO hebben willen aantonen.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" president Lilic heeft in een recente rede aangegeven dat een aantal officieren uit de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) zal worden ontslagen omdat zij de reputatie van het leger hebben aangetast. Lilic werkte zijn opmerkingen niet verder uit, maar in de "Joegoslavische" media is gesteld dat het met name zou gaan om officieren die de "Joegoslavische" boycotmaatregelen ten

opzichte van de Bosnische Serviërs hebben bekritiseerd. Volgens deze berichten zou naast het ontslag van leden van de afdeling Voorlichting van de VJ en enkele legerkorpscommandanten, zelfs dat van de Chef Staf van de VJ, Perisic, worden overwogen.

Enkele maanden geleden is het hoofd van de afdeling Voorlichting van de VJ, Stojadinovic, ontslagen. Ook in dat geval werd aantasting van de reputatie van de strijdkrachten als argument genoemd. Stojadinovic, die nauwe betrekkingen had met Perisic, had kritiek geuit op de slechte leefomstandigheden van VJ-officieren, vooral van degenen die de afgelopen jaren waren teruggetrokken uit Bosnië-Herzegovina en Kroatië. In dat kader zei Stojadinovic te betwijfelen of de legerleiding tegen zijn taak opgewassen was. De uitspraak van Lilic, die geldt als een marionet van Milosevic, wijst erop dat de kritiek van Stojadinovic door andere topofficieren wordt gedeeld en dat de "Joegoslavische" politieke leiding zich heeft voorgenomen deze functionarissen uit de dienst te verwijderen.

Hoewel er de afgelopen maanden herhaaldelijk geruchten waren over een op handen zijnd ontslag van Perisic, is het onzeker of de jongste berichten hierover juist zijn. Weliswaar heeft Perisic naar verluidt sterk Servisch-nationalistische opvattingen waardoor een conflict met Milosevic over de opstelling ten aanzien van de Bosnische Serviërs denkbaar is, maar hij heeft zich sinds zijn benoeming tot Chef Staf loyaal betoond met het beleid van de "Joegoslavische" politieke top. Zelfs heeft hij zich niet openlijk uitgesproken tegen het ontslag van Stojadinovic.

Er is sprake van nieuwe wrijvingen tussen Servië en Montenegro, de twee republieken die samen "Joegoslavië" vormen. Zo heeft de Montenegrijnse premier Djukanovic onlangs geprotesteerd over de ondervertegenwoordiging van zijn republiek in het "Joegoslavische" diplomatieke corps. Tevens bestaat er onvrede met het feit dat in een federaal wetsontwerp bevoegdheden van de republikeinse ministeries van Justitie worden overgeheveld naar Federaal niveau. Tenslotte heeft het "Joegoslavische" constitutionele hof onlangs besloten dat voor het uitroepen van de "uitzonderingstoestand" niet langer toestemming van de parlementen van de deelstaten vereist is.

Er is reeds geruime tijd sprake van een Servisch streven om bevoegdheden van deelstaten over te dragen aan federale instellingen. Gezien het Servische overwicht binnen de "Joegoslavische" Federatie, houdt dit in feite een "Servisering" van het "Joegoslavische" openbare leven in. Dit heeft geleid tot klachten over discriminatie in Montenegro, waar de politieke top in het verleden blijk heeft gegeven van een relatief gematigde opstelling. De internationale sancties tegen "Joegoslavië" en de economische crisis die daarvan het gevolg is, hebben de wrijvingen tussen beide deelrepublieken versterkt. Montenegro wekt de indruk door de sancties gestraft te worden voor daden waarvoor met name Servië verantwoordelijk moet worden geacht.